

Валентина Кашиповська

Вікторія Побережна

Сергій Чумаченко

Національний авіаційний університет

м. Київ

ГЕНДЕРНІСТЬ І ТІЛЕСНІСТЬ У ТВОРЧОСТІ АВТОХТОННИХ ПИСЬМЕННИКІВ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ

На даний момент не існує жодного сумніву, що у формуванні літературної традиції індіанських народів не останню роль відіграють процеси деколонізації. Індіанські автори на зразок Н.Скотта Момадея, Ігнатії Брокер, Леслі Мармон Сілко, Джордана Вілера декларують свою творчість як ідеологічно заангажовану і

стверджують у ній національну ідентичність поневолених народів Північної Америки, звертаючись до національного тубільного спадку, що довгий час вважався неважливою відмираючою культурною складовою американських індіанців. Важливу роль у цьому спадку відіграє концепт тілесності і сексуальності. Літературно-тілесний дискурс як ціннісно-світоглядний сегмент картини світу цих авторів є особливим способом оприявлення авторської свідомості в художньому тексті. Так О.Шостак зауважує, що «уявлення про стать і сексуальність у корінних общинах Північної Америки значно відрізнялося від тих, що мали їхні іспанські, французькі й англійські завойовники. У багатьох корінних суспільствах розрізняли третю і четверту стать, які визначали ролі тих членів громади, чия гендерна ідентичність не збігалася із природною статтю. Так, наприклад, у народу зуні гендерну орієнтацію вважали радше «набутою, а не вродженою рисою. Біологічна стать не диктувала ті ролі, які обирала собі людина» [3, с.35].

Слід визнати, що у сучасному культурологічному дискурсі американських індіанців маємо справу із величезною кількістю найрізноманітніших визначень тілесності і сексуальності, які сьогодні становлять один із ключових системоутворювальних концептів культурологічного, соціологічного, лінгвістичного, антропологічного та літературознавчого аспектів дослідження тубільних культур корінних мешканців Північної Америки. «Як переконує антрополог Вілл Роско, альтернативна гендерність була однією із найбільш поширених рис багатьох суспільств північноамериканського континенту доколумбової епохи. Спогади європейців містили відомості про наявність цього явища в 155 народностей Північної Америки, хоча не можна стверджувати, що це явище можна було спостерігати в кожній нації. Сью-Елен Джейкобз і Джейсон Кромвел стверджують, що «гендерні варіації» можна було спостерігати в усіх регіонах континенту, вони «перетинали географічні, національні й лінгвістичні кордони», антропологи говорять про «культурне вираження паралельних гендерів (таких, що налічують більше двох) і можливість змінювати гендерні ролі протягом життя» [3, с.35]. Том у на ряду із звичними гендерними ролями – чоловік і жінка, у цих народів часто спостерігався і третій вид – бердаче.

Вивчаючи специфіку концепту корпоральності у індіанській літературі можна визначити, що сама ідея тілесності є «не буквально людське тіло в його органічній даності, а чуттєвість як його основна онтологічна властивість. Поза чуттєвістю тілесності не існує. А тому реальність, що презентує чуттєво даний світ, можна назвати поняттям тілесності» [1, с.73]. На нашу думку, у сучасній індіанській літературі слід визначити особливе ставлення до тіла і його функцій. Воно є вже скільки знаряддям осягнення оточуючого всесвіту і чуттєвої насолоди, але радше своєрідним знаком прочитання, інтерпретації і генетичного розшифрування таємниць всесвіту. «Різноманіття гендерних ролей відображено у космогонії корінних народів, а публічний занепад цих складних гендерних взаємозв'язків пов'язаний із насильницькою асиміляцією і зневажливим ставленням колонізаторів до корінних традицій. У результаті фізичного і психологічного тиску з боку поселенців практики, що колись були невід'ємною частиною життя, трансформувалися у дещо менш видиме, але все ж дійшли до нас. Кожна нація має свою назву для гендерно варіативних ролей, у той час як антропологи продовжують використовувати історично призвичаєний термін “бердаче”, що має конотацію сексуальних відхилень від норми» [3, с.39].

Як підкреслює О.Шостак, «гендерні стосунки і колоніалізм тема далеко не нова у сучасному літературознавстві, адже завойовані території у свідомості завойовників почасти уявляються тілом підкореної жінки. Інституалізація патріархату як системи соціального контролю і суспільного порядку у колоніальних студіях трансформується із низинного сімейного рівня до найвищих щаблів суспільства й віддзеркалюється в усій системі суспільних відносин» [2, с.201]. Індіанська тілесність, як доволі екзотична корпоральність, у цьому випадку відіграє неабияку роль. Прикладом цього може послугувати Андже́ла, героїня роману «Дім створений із світанку» Н.Скотта Момадея, яка будучи вагітною прагне розваг із індіанцем Авелем.

ЛІТЕРАТУРА

1.Гомілко О. Феномен тілесності: дис. ... докт. філософ. наук: спец. 09.00.04 «Філософська антропологія, філософія культури»/ О.Гомілко. – К., 2007. – 438с.

2. Шостак О. Кохання як імперський захват (на прикладі романів Н.Скотта Момадея «Дім створений із світанку» та «Трьохденний шлях» Джозефа Бойдена) / О.Шостак// Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах: зб.наук.праць. – К.: Університет «Україна», 2015. – Вип.32. – С.201-217.

3. Шостак О. Гендерна ідентичність корінних жителів Північної Америки/ О.Шостак// Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Культурологія». Проблеми культурної ідентичності в ситуації сучасного діалогу культур: матеріали X міжнародної наукової конференції. (Острог, 18–19 травня 2017 року). – Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2018. – Вип. 19. – С.34-51.